

5/5/1940

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА Ч. 1.

МИХАЙЛО НОВИЦЬКИЙ

СІЛЬСЬКЕ ГОРОДНИЦТВО

КРАКІВ

1 9 4 0

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

diasporiana.org.ua

СІЛЬСЬКО - ГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА Ч. 1.

МИХАЙЛО НОВИЦЬКИЙ

СІЛЬСЬКЕ ГОРОДНИЦТВО

(ВИКОРИСТОВУЙМО КОЖНИЙ КЛАПТИК ЗЕМЛІ)

КРАКІВ

1 9 4 0

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

Накладом „Українського Видавництва“, Краків, Кармелітська 34/II.
Друк: „Нова Друкарня Денникова“ під наказною управою, Краків.
Verlag: „Ukrainischer Verlag“ G. m. b. H. Krakau, Karmeli-
terstrasse 34. II.

Druck.: »Nowa Drukarnia Dziennikowa« Kommissarische Ver-
waltung Krakau, Orzeszkowagasse 7

Замість вступу.

Господарити — кожний потрапить. Але добре господарити — треба вчитися. Добра господарка залежна не тільки від праці селянина й видаєності землі, — але також від цього, чи сільський господар належно використовує своє поле та дбайливо вихіснює всі можливості своєї землі.

Одною з найбільш упосліджених і недоцінюваних господарських ділянок у нас — це городництво. Наше село звикло дивитися на городовину як на витребеньки, без яких можна обійтися. Здебільша нема в нас того розуміння, що з городовини можна приладити знамениті страви, багаті у вітаміни або й білковину, в які не раз дуже бідна селянська страва, — до того городовину можна теж з великим хісном продати.

Воно аж дивне, що хоч у нас 45% сільських господарств не має більше як 2 га землі, та з такої господарки малоземельний газда не може продати своїх збіжжєвих землеплодів, навпаки — він дуже часто мусить докуповувати, або в голоді та злиднях проживати свій вік, — до сьогодні за малими виїмками городнича ділянка була зовсім призабута. Цей невідрадный стан може поправити городництво.

Город для власної потреби не мусить бути великий; 200—300 м² городу, вміло та дбайливо обробленого, достарчить для одної рідні ярини на цілий рік. Зате при управі городовин на більшу скалю, можна мати гарний дохід з продажі городовин і здобути гріш, який в малих господарствах нелегко приходитьсѧ роздобути.

Городництво ділимо на кілька родів, а саме: 1) городництво з культурою ростин у теплярнях, управа квітів і т. п., 2) управу ярин, 3) насінництво, 4) садівництво і 5) шкілкарство.

Не будемо говорити про всі роди городництва (деякі з них вимагають фахівців-спеціалістів), скажемо тільки про яринне городництво, яке не вимагає окремих грошових засобів, ані не є таке тяжке, щоб кожний міг його завести в своїй господарці. Плекати ярини потрапить кожний господар у селі, до цього треба тільки трохи доброї волі й охоти, треба визбутися пересуду, що городовина — це забаганка. Адже на наші землі приїздили господарі аж з далекої Болгарії й тут на виаренованім клаптику землі плекали городовини та доставою на місцеві ринки здобували гарний гріш і з більшою ще готівкою верталися на зиму до своєї батьківщини.

Безперечно, що сіяти овес, ячмінь легше, як плекати добру, вчасну городовину, одначе збіжева господарка в цих сторонах українських земель, де й лиха ріля та довгі зими (маємо на увазі в першу чергу Лемківщину та багністі околиці Холмщини й Підляшша) ніколи не принесе таких гарних успіхів господареві, які саме дасть йому вміло плекане городництво. І господиня буде мати кращі засоби приладити для своєї рідні здорові, відживні страви та призбирати собі запаси на час зими. Серед нових, більше сприятливих обставин треба всіми силами піднести культуру нашої господарки та розумно й корисно вихіснувати кожний клаптик управної землі. Саме з цієї причини видаємо цю книжечку для вжитку всіх наших малоземельних господарів.

ІНСПЕКТИ Й ВЧАСНА УПРАВА РОСТИН.

Господар, що хоче досягнути вчасний збір деяких городовин, мусить висіяти їх до землі вже в лютні, або на початку березня. Але в тому часі неможливо сіяти насіння до ґрунту, тому треба висіяти його до інспектів, або до пачок у хаті (при дрібній управі).

Інспекти, це деревляні квадратіві або прямокутні скрині, довгі 3 до 5 м., широкі 1.50 м. Дошки на інспекти широкі 35 см. та 1 $\frac{1}{2}$ —2 цілі грубі. Деколи з огляду на високу ціну дощок, уживають ще тонших дощок, але такі скрині скоро нищатья. Висота двох довгих боків прямокутної або квадратової скрині не однакова, для вищої задньої стіни 35 см. висока та для передньої 28—30 см. Стіни інспектів збиваємо в замки - вязання та на стінах у віддалі одного метра даємо поперечкилати грубі 4×6 см. Вікна або віконні рами не є одностайні, тільки складані; вони мусять бути такі довгі, як широка скриня (1.50 м.) та широкі 1 м. Віконні рами сходяться й спочивають на поперечках. До готової скрині й поперечніми латами скріпленої прибиваємо ззовні доскола стін дощинки (грубі ок. 2 см. та широкі 8—12 см.) так, щоб вони не рівнялися зі скринкою, але виставали 4 см. вгору. До них будуть припірати віконні рами, та й зимно не буде заходити до скрині. Найкращий матеріал на скрині — соснові дошки. Віконні рами з соснового дерева (грубини 53×38 мм) зробить кожний столяр, а шиби можна вставити самому, вкладаючи їх між вглиблення (рівці) так, щоб одна шиба заходила на другу (як дахівка). До рам збиваємо цвяшки; вони будуть придержувати шиби, щоб вони не зсовгувалися. Відтак вздовж рами докладно закітовуємо рівці з шибками. Кіт робимо з мілкої креди, добре вимішаної з покостом. При вставляванню шиб треба уважати, щоб вони входили легко в рівці; у слітні дні рами пучнявють, тоді шиби могли б потріскати.

Є три роди інспектів: теплі, півтеплі й зимні. Теплі інспекти зачинаємо закладати вже від перших днів лютого. — Місце під інспекти треба вибрати затишне, за-слонене від вітрів, але соняшне; такий захист можуть дати будинки, огорожі, живоплоти і т. п. Таке місце, де весною будемо закладати інспекти, треба приладити відповідно ще восені, накрити землею (соломою, бараболянкою, листям тощо), щоб земля взимі не замерзла. Ще краще на місці, призначенім під інспекти, викопати заглиблення (30—40 см), але це треба робити тільки на землі, що не підмакає, або на легко похиленому терені, до півдня. На мокріших ґрунтах закладаємо верхові інспекти. Зразу кладемо на землю верствами кінський гній (обірник з підстилкою - соломною, свіжий незамерзнений) і добре втолюємо; на обірник (грубий до 50 см.) вкладаємо скриню (довгим нижчим боком до півдня!) і по боках, цебто докоола скрині знов обкладаємо гноєм (грубо на яких 40 см.), добре обірник втолюючи. Відтак кидаємо легко (без втолювання) гній до середини скрині, кладемо вікна й накриваємо їх добре солом'яними матами. Унаслідок гниття обірник розгрівається, та витворює теплоту для ґрунту, що є в інспекті. По двох днях розкриваємо інспект; обірник, накиданий до середини скрині втолюємо, й насилаємо інспектової землі (з домішкою піску) або компосту, так грубо, щоб віддаль до вікна (посередині скрині) не була більша як 10 см. Після цього знову накриваємо вікнами й матами та лишаємо так на 4—5 днів, цебто до часу, поки земля в інспекті добре розігріється.

Перед висівом насіння в інспекті треба землю докладно вирівнати й злегка втолочити дощинкою. Треба вважати, щоб земля в інспекті була добре при допомозі водяної ваги вирівняна (поземо!). Робимо це тому, щоб зерна при висіві не сховувалися (висів був би нерівномірний) та при пізнішій підливанні, вода звогчу-вала б сильніше нижче положені місця в інспекті.

Півтеплі інспекти закладаємо в цей самий спосіб, тільки при меншій кількості обірнику; їх можемо закладати пізніше (в березні), як нема вже сильних морозів. Зимні інспекти закладаємо без гною, але аж тоді, як уже нема морозів. У таких інспектах можна обійтися

навіть без вікон, але перед евентуальними нічними приморозками охоронимо рослини в цей спосіб, що накриємо їх дощинками (замість вікон) і матами.

Насіння до інспекту висіваємо просто з паперової торбинки легко вдаряючи по ній пальцем, уважаючи, щоб рівномірно сипалися; можна теж сіяти насіння пальцями. Сіяти треба густо. Насіння не треба мішати з піском або попелом. Висіяне насіння присипаємо інспектовою (ситом пересіяною) землею (1— $\frac{1}{2}$ см грубо). Відтак накриваємо інспект вікнами й матами. Як ростинки зачинають кільчитися, то щодня здійсмаємо мати (при гарній погоді мати здійсмаємо й перед цим), а на ніч знову накриваємо. При дуже поганій погоді інспекти можуть бути накріті матами не тільки вночі, але й тоді хоч на годину - дві (вполудне) треба конечно поздіймати мати. Не треба забувати, що рослина хоче багато світла й свіжого воздуха; тому саме інспекти треба провітрювати. Але провітрювати треба дуже обережно, бо холод може знищити молоді, ніжні ростинки. І так провітрювати треба поступенно, сразу відхилюємо вікно всього на сантиметер, відтак на два і т. д., аж доходимо до того, що в тепліші дні здійсмаємо вікно цілком. Інспекти треба провітрювати також уночі, бо інакше ростинки задушилися б (погинули б). Але вночі вікно відхилюємо лише трохи, при чому мати мусять бути так розтягнені, щоб закривали всі щілини. Повільна виміна свіжого воздуха буде переходити й через мату. Не всі рослини можна однаково провітрювати, одні є дуже вразливі на холод та другі витриваліші. Огірки й мельони провітрюємо дуже слабо, каляфіори й помідори середньо, а всякі капусти, селери і т. п. добре провітрюємо.

Приблизно в три тижні по висіві, ростинкам вже загусто рости й тому треба їх пересадити (перепікувати). Пікувати можна лише в гарний погідний день. До цього треба мати вже заздалегідь приготовану інспектову скриню, або хто забирається до городництва тільки для свого вжитку, може висіяти під одно вікно навіть кілька родів рослин, але на перепікування мусить мати 2—3 вікна. Хто плекав би ростинки в пачках у хаті, то також мусить їх пересадити.

До пікування треба мати патик grubини олівця; ним робимо дірочку в землі, вкладаємо до неї ростинку (глибоко аж по самі листочки) й збоку добре обтискаємо їй патичком. У споді під корінцями не сміє залишитися вільне незатиснене місце (діра); корінці мусять бути добре обтиснені землею, вони не можуть висіти в порожнечі. До пікування деяких дуже дрібненьких і ніжних ростинок треба мати ще й другий патичок у виді щипців (вилочок), яким підважуємо та витягаємо ростинки з землі. Перший раз пікуємо у віддалі 3—4 см ростинка від ростинки. По перепікуванні треба ростинки обов'язково підолляти, незимною водою і дуже дрібним (густим) ситком. Також провітрювати треба щораз сильніше, головню в тепліші дні. До відхилювання вікон треба мати спеціально до цієї цілі споряджені підставки. Як ростинки вже такі великі, що досягають під вікно, тоді треба скриню підтягнути дещо вгору. Якщо хочемо одержати сильні, здорові, добре розвинені й закорінені рослини, які мають собі дати раду в ґрунті, тоді не можемо задовольнитися лише одноразовим перепікуванням, але мусимо це зробити два, або й три рази. Робимо це тоді, як бачимо, що ростинкам вже є затісно (загусто) рости. Пікуємо тоді у віддалі до 10 см і знову трохи глибше, як вони роснули. При тому добре буде вкоротити дещо корінці, тоді вони ще краще розгалужуються.

Перед пікуванням підливаємо ростинки, бо вони тоді краще витягаються з землі. Також по кожнім перепікуванні треба їх підолляти, при яасному сонці треба їх затінювати, щоби не зів'яли. Затінюємо в цей спосіб, що вікна (шиби) забілюємо вапном, посипаємо піском, сміттям і т. п.

Дуже важне діло відповідно підливати рослини в інспектах і тут варто придержуватися такої засади: взимі майже ніколи не підливаємо, бо внаслідок значної різниці температури, пара водна в інспекті скроплюється й ростинки мають подостатком вогкості. Зате чим ближче до весни, тоді підливаємо частіше, а ще пізніше в літі мусимо підливати рослини конечно щодня.— Завелика вогкість взимі, невідповідне провітрювання, за густий ріст, або незрілий (замолодий) ком-

пост, спричиняють у рослин хвороби т. зв. „чорної ніжки”. Растини нападнені цією хворобою непридатні до висаджування до ґрунту.

В інспектах плекаємо рослини до цього часу, аж поки надворі так не потепліє, що вже можемо їх висаджувати до ґрунту, — або плекати їх рівнож і цілий час в інспектах. Тоді можемо досягнути дуже вчасний збір; ціни на такі вчасні ярини, виплекані в інспектах дуже високі. Продовж цілого городничого сезону можемо управляти в інспектах: огірки, салату, редківцю, мельони, каляфіори тощо. Під одно інспектове вікно можна посадити 3—4 огірки; між них треба ще посадити салату, доки огірки розростуться, салату вже до цього часу зберемо. Редківцю садимо досить густо, ок. 5 см одна від другої; мельони садимо 2—3 під вікно каляфіорів 6—8. До інспектової управи найкраще надаються огірки зелені, довгі; салата „королева маєва”; редківця червона „тріумф”; мельони „берлінські сіткові”; каляфіори „сніжна куля”.

У торговельних городничих закладах інспекти використані продовж цілого літа. Крім ярин головне місце в інспектах займають квіти, аж до осені.

Пізно осінню (в листопаді) інспекти розбираємо. Скрині забираємо й укладаємо їх до порядку. Інспектову землю, що була в скринях, вибираємо, пересіваємо через рафку і висипаємо на купу. На зиму треба її накрити, щоб не замерзла; під весну знов ужиємо цю глину до інспектів. Обірник, який був під інспектами, забираємо також, але через літо він так перегниває, що восені вже ледви подібний до гною, радше подібний до землі. Його гарно укладаємо на купу (у виді призми) і так зіставляємо. Увесні добре буде обсадити обірник гарбузами, динями, які порозростаються та добре його затінять. За два роки з цього кінського обірника, який даємо під інспекти, повстає інспектова земля; таку землю по перемішанні з піском уживаємо до інспектів. Кожний початкуючий, що приступає перший раз до закладання інспектів, не має інспектової землі, тому її мусять заступити компостовою землею. Хто не має навіть компосту, той може порадити собі так: навозити літом доброї, чорної землі (прим. з ровів) на купу та часто по-

ливати гноївкою. Восені перекинути, пересіяти через рафку й додати до неї $\frac{1}{3}$ частину піску. Під весну можемо ужити таку землю до інспектів, але на такий землі трудніше досягнути такі добрі висліди, як на інспектовій землі.

ПОДІЛ І УГНОЄННЯ ГОРОДУ.

Город найкраще закладати на рівнині, або на полудневім і східнім схилі. Більший яринний город мусить мати конечно недалеко воду, якої потрібно до підливання рослин. Добре, як город обгороджений. Огороджу робимо звичайно з такого матеріялу, який маємо під рукою, та який найдешевший. Город ділимо на квартали, відмежовані доріжками. Звичайно ділимо город на 4 частини. На одній будемо управляти капустяні рослини, на другій — коріневі, на третій — стручкові, на четвертій — довголітні. — Щороку гноїмо одну частину. Гноїти город треба багато краще, як поля, (на 1 морг поля вистарчає ок. 30 фір обірника, то на 1 морг городу треба найменше 95 фір, фіра ок. 3 сотн.), цебто на 1 м² ок. 5 кг. обірника. Кінського гною не корисно вживати при городництві; бактерії, які знаходяться в кінському обірнику — розкладають азотовий квас і він утікає, а в землі лишається лише потас і фосфор, який випалює рослини.

На городовичну знаменито ділає курячий і овечий гній, але в плиннім стані (до підливання). Такий гній залитий водою, або ще краще гноївкою і добре затканий, вживаємо по 3—4 тижнях до підливання всіх рослин і росад, (але конечно розпущеним з водою, 1 часть на 8 частей води). За ціле літо можна підливати цим гноєм найбільше 3 рази.

Незаступимий при городництві компост і його кожний повинен мати. Матеріал на компост уживаємо: бодло з доріг, сміття, буряни-хабаззя, саджу, попіл, вапно, відходи з виходків, гноївку, тощо. Усе те скидаємо на купу. Восені треба цілу купу перекинути так, щоб верхня верства пішла під спід, а спідня наверх. На весні перекинути купу другий раз, пізніше третій, а на третій рік можна ще раз. Компостова купа повинна бути

затінена деревами, або скоро ростучими й широколистними рослинами (прим. гарбузами динями). Компост дуже вартісний навіз; одна фіра компосту вистарчає щонайменше за 4 фіри гною.

На погноєнім городі, в першому році по гної садимо бараболеві й капустові рослини, в другим році коріневі (цебулю, чосник, моркву, селери, тощо), а в третьому стручкові.

Город мусить бути докладно оброблений. Неко-рисно з плугом пхатися в город, краще перекопати землю у городі глибоко й солідно рискалем. По перекопанні перед садженням рослин визначаємо грядки. В цілім городничім світі таки звичка, що грядки визначають широкі на 1.20 м. Ширші були би невігідні до обрібки; ніколи при сапанні, або поленні не треба ставати ногою на грядку й затолочувати її, лише треба досягати з стежки. Вужчі грядки також непрактичні, бо забагато місця відпадало б на стежки. Стежки визначаємо широкі на 25—30 цм; їх зараз втолюємо ногами. До визначування грядок потрібний конче шнур. Грядки мусять бути рівні, а не як загально на селі роблять: посередині високо викопичена грядка, а по боках глибокі борозни. На городі борізн не сміє бути. Таке роблення борізн може мати оправдання тільки на мокляках, (на мокляках городів не закладаємо!), то борозни й випуклі грядки на городі нам не потрібні. При підливанні ярини на нерівних грядках, вода спливає, тому тяжко докладно й рівномірно підолляти рослини на грядках.

При підливанні деякі люди також часто роблять промах, а саме такий, що підливають трохи, так наче жалували б води. Від такого підливання більше шкоди, як користи, бо коли вплиємо під рослину небагато води, то вона не просякне глибоко в землю, лише трохи її звогчить та зараз випаровує. Після цього лишається зашкаралуплений ґрунт, доступ воздуха до корінців утруднений і рослина на цьому більше терпить, як має користь. Тому, коли вже підливаємо, то краще робім це рідше, але не жалуймо води; одним ведром води треба підолляти найвище 3—4 рослини. Тоді вода просякне глибоко в землю й довше задержиться там. Вправді при цьому земля верхом також дістає тверду шкаралуну, яка

спинює доступ воздуха, але тоді можемо зрушити землю сапою (мотикою). Цим легким сапанням перериваємо еолоскові судини, якими вода підходить вгору та втікає, зате вода, що просякнула вглиб, задержиться там довший час і тоді рослина може свобідно черпати поживу, потрібну до свого швидкого розвитку.

Вкінці не треба забувати, що город тоді дає добрий дохід, як в його вложити багато праці, — тому в городі мусить бути все дуже докладно оброблене.

У П РА В А Я Р И Н.

Ц ві к л о в і б у р я к и.

Насіння буряків висіваємо в квітні на грядку, яка повинна бути пухка й багата в поживу, але не свіжо навожена. Найкраще садити на грядці, добре погноєній перегнилим гноєм восені, або в другім році по гної. На грядку садимо 4 ряди; треба вважати, щоб насіння не було загрубо накрите землею, воно повинно знаходитися 2—3 см. в землі. При управі цвіклових буряків не змагаємо до того, щоб вони виростили якнайбільші, бо чим вони більші, тим гірші в смаку й у відживній вартості. Грядку з буряками треба часто сапати, перекопувати й полоти від хопти. Найліпшою сортою є „Єгипетські пласкі” буряки.

Б р у к в а.

Бруква належить до капустових рослин, тому й управа брукви подібна до управи капусти. — В квітні або в травні висіваємо насіння брукви до інспекту, (або на росадник), перепіковуємо 2 рази, відтак висаджуємо на добре погноєну грядку в 4 ряди, (в ряді що 40 см). Грядки треба часто обсапувати та час до часу підолляти. Доброю є сорта „Гоффмана” бруква.

Г о р о х.

Горох і всі стручкові рослини, дуже багатий в білковину, дає людині цінну поживу, яка може заступити навіть мясо. Горох садимо дуже вчасно восенню —

грядку в третьому році по гної. На грядку садимо в 3 ряди, а в ряді зерно від зерна щокілька сантиметрів, або купками (по кілька зерен) що 15 см., глибоко на яких 5 см. Як горох посходить, треба його осапати, пізніше, як уже 15 см. великий, треба його підгорнути землею та затичити. Тички для гороху не мають бути гладкі, лише з розгалуженням (ріща). Найліпший городовий горох „Телефон”. З дуже вчасних горохів добрий т. зв. „Найвчасніший маєвий”; він низький (доростає до 60 см), але дуже вчасний, бо вже в травні дає збір. Сильно росте й добре родить горох „Делікатес”, але смак його не конче добрий.

Д и н і.

У половині травня висаджуємо насіння дині просто до ґрунту. Садимо у віддалі 2-ох метрів по 2—3 зерна; як зійдуть, то гірші ростинки виринаємо, а лишаємо одну найкращу. Дині вимагають дуже доброї й пухкої землі, тому найкраще вдаються на купках інспектової або компостової землі. При ґрунтовій управі треба в двохметрових відступах викопати ями (глибокі до 40 см. о промірі 60—80 см.) і насипати в них компостової або інспектової землі, та щойно тоді висаджувати. Дальша управа — підливати й усувати бур'яни. На вчасніші дині треба в квітні посадити зерна до вазонків та в травні обережно пересадити до ґрунту.

Дині можна переховувати через зиму аж до слідуєщої весни, лише при зборі треба вважати, щоб не побивалися; переховувати їх в сухім і холоднім місці (але не морознім). — Добра сорта — це „Грушкові великани”.

К а п у с т а.

Капуста, дуже поширена й поживна ярина, має в собі багато мінеральних солей. Насіння вчасної капусти висіваємо до інспекту вже в другій половині лютого. В інспекті пікуємо капусту 2—3 рази. Капусту в інспекті треба добре провітрювати, в тепліші дні вікна знімати цілком. До ґрунту садимо вчасну капусту в половині квітня на добре вигноєну грядку в віддалі: 3 ряди на

грядку, а в ряді що 40 см. Добре перед садженням корінці замочити в папці (з глини, коровячого гною й води). По висадженні підолляти. Пізніше часто зрушувати землю та часто підливати. Капуста буйно росте при підливанні курячим гноєм. З кінцем червня вже можемо вирубувати головки. З вчасних капуст найліпша т. зв. варшавська біла. На її качанах по зрубанні виростають другі головки. На зиму вона не надається.

Управа пізної капусти така сама, тільки насіння пізної капусти висіваємо аж на початку квітня, а до ґрунту садимо в другій половині травня, або з початком червня (заскоро посаджена часто вистрілює). Її садимо трохи рідше, як вчасну капусту (3 ряди на грядку, а в ряді що 50—60 см.). Найліпший сорт пізної капусти це „Бруншвіцька” й „Амагер”. Остання дає трохи менші головки, але тверді й добре переховується через зиму. На зиму можна її задолувати в рові. В тій цілі копаємо рів глибокий на 60—70 см, широкий ок. 50 см. У рові вкладаємо капусту одна коло другої, корінням надолину. Прикриваємо соломною й землею. По обох боках (кінцях) рова треба лишити щілини, але як зачинаються морози, то люфти треба закрити соломною. Так переховувана капуста знаменито зберігається аж до весни.

Управа інших родів капусти, прим. волоської та червоної, нічим не відрізняється від звичайної. Волоська кучерява капуста, найпоживніша, має багато білка, тому заслуговує на поширення. Найліпшою сортою волоських капуст — це вчасна „Адвент” — пізна „Де Вертус”. Добрі сорти червоної капусти це „Гацо” (вчасна) і „Житавська” (пізна). Капусту, при управі городовій та польовій, не треба часто садити на однім і тім самім місці, бо дістає хоробу т. зв. „килу капустяну”.

К а л я ф і о р и.

Каляфіори це — так сказати — люксусова капустяна рослина, що замість головки творить рожі, дуже смачні й поживні, а в парі з цим все й всюди на ці головки великий попит.

Насіння каляфіорів висіваємо до інспекту в половині лютого. Але, щоб мати каляфіори ціле літо й осінь

аж до зими, можна висівати їх щоднякий час від лютого аж до кінця червня. В інспектах пікуємо каляфіори 2 рази. Провітрювати треба їх більш обережніше, як капусту, це пізніша рослина. Каляфіори, висіяні до інспектів в половині лютого, можна висаджувати на грядку вже в половині квітня. Вони потребують землі доброї, на поганім ґрунті не вдаються. Гноїти під них треба старим, добре перегнилим гноєм, або компостом, або ще краще — одним і другим. Компостом найкраще гноїти в той спосіб: в це місце, де має прийти рослина, викопуємо рискалем ямки й до них насипаємо компосту. На той насипаний компост садимо ростинку (корінці перед цим змочені в папці) і добре обтискаємо землею. Садимо 3 ряди на грядку в ряді що 50 см. При садженні треба вважати, щоб не садити заглибоко, тільки по коріневій шийку, — цебто так глибоко, як росли в інспектах. (В інспектах пересаджуємо все глибше!). Каляфіори треба добре підливати та часто осипувати. Пізніше, як вони вже творять овочі (рожі), треба їх затінювати, бо інакше жовкнуть, а це обнижує їх торговельну вартість. Рожі можна затінювати лопухом, або таки їх власним листям, нагинаючи, чи надламуючи його так, щоб затінювали овоч. — Добра, випробувана сорта, що не заводить навіть в гірших умовах — це „Піонір”.

К а л я р е п а.

Калярепа це споріднена рослина з капустою, формою подібна до брукви. Вона надається до варення зупи, її можна також споживати сиру. Калярепу висіваємо до інспекту від половини лютого — через цілу весну та літо. Висівати її нараз у великій кількості менше корисно, зате добре висівати її часто що 3—4 тижні, щоб все була молода, стара недобра (ликоватіє і твердне). В інспекті треба їй раз або два перепікувати. До ґрунту висаджуємо (першу партію) при добрій погоді, вже на початку квітня. Добру, сочисту і мяку калярепу одержимо лише на добре погноєнім і вогкім ґрунті, тому треба їй добре підливати. Калярепу садимо 4 ряди на грядку, в ряді що 30 см, але найчастіше садимо поміж капусту, каляфіори, огірки і т. п., бо вони люблять положення трохи затінене. Деколи на грядці

управляємо саму калярепу, тоді по зібранні можемо посадити на цій самій грядці ще пізну капусту. Добрі сорти: віденська біла й віденська сива.

Г о р о д о в а к у к у р у д з а.

Кукурудзу висаджуємо в половині травня до ґрунту у відступах 60×30 см. Садимо по 3—4 зерна разом. Добре вдається на ґрунті в другому році по гної, або ще краще на ґрунті погноєнім компостом (компост давати в ямки, там де прийдуть зерна). Як посходить, треба кукурудзу осапати, пізніше другий раз осапати та дещо підгорнути землею. Доброю сортою цукрової кукурудзи є „Тріумф”.

М а к.

Мак висіваємо в квітні на добре вироблену й погноєну грядку. Сіємо 4 або 5 разів на грядку. Звичайно насіння маку мішаємо з потрійною кількістю піску, бо тоді краще його висівати. Мак треба якнайскорше сапати, а коли посходить за густо — прорвати, лишаючи ростинку від ростинки на 20 см. Дальша управа полягає на дво- або трикратнім сапанні.

М о р к в а.

Морква, дуже смачна й здорова ярина, мусить бути в кожному городі. Моркву висіваємо на грядку в другім році по гної (по бараболі, огірках і т. п.). Сіяти треба дуже вчасною весною, або пізно восені (в листопаді). Широкометно не добре висівати насіння моркви, бо тоді не можна добре обробити (осапати). Найкраще висівати в ряди (5 рядів на грядку); як висів вийде загусто, тоді молоді ростинки треба прорвати так, щоб вони росли у віддалі 5—8 см. Моркву треба хоч три рази осапати. З ґрунтових — добра сорта моркви т. зв. „Нантейська”. Через зиму морква добре переховується в піску (у пивниці), або задолована в рові, подібно як капуста.

Хочемо мати дуже вчасний збір моркви, то в лютні висіваємо її до інспекту, а там плекаємо. Моркви ніколи

не пікуємо, лише як загустий висів, тоді прориваємо. До інспектової управи найкраще надається „Верту” і „Париська карота”. Вона мала, але дуже добра в смаку.

Огірки.

Огірки можемо управляти в інспектах, або на ґрунті. Краще висівати насіння старше, дво- або трілітнє (насіння огірків сходить до 8 літ), бо такі огірки сильніше родять. Огірки люблять добре погноєний ґрунт (компостом, коровячим гноєм, або з виходків). На поганій землі, копаємо насередині грядки рівчик, даємо там гною (з 10 см грубо) і накриваємо його землею. Огірки сіємо до ґрунту в половині травня. На одну грядку даємо тільки один ряд. Посередині грядки робимо рівчик 5 см. глибокий і до нього висіваємо насіння огірків, так густо, щоб зерно від зерна було на 5—8 см. Опісля рівець засипаємо землею (з 5 см грубо). Як огірки посходять і підростуть, прориваємо їх так, щоб ростинка від ростинки була що 25 см; при тому лишаємо найсильніші ростинки. Поки огірки розростуться, треба їх кілька разів осапати й вкінці трохи підгорнути. — Огірки люблять вогкавий ґрунт, тому як посуха, треба їх добре підливати, зокрема тоді, як уже родять. Огірки треба зривати що 3 дні, як старих не зривати, то другі не розвиваються.

Хочемо мати ще вчасніші огірки, тоді в половині квітня висіваємо їх до вазонків, паперових торбинок, або до шкаралуп з яйця. Вазонки переховуємо в інспекті, або навіть у хаті. За місяць висаджуємо їх на грядку (що 25 см). При пересаджуванні треба вважати, щоб не ушкодити корінців, або не зломити біла (гону). Деякі огородники роблять вазонки (спеціальними приладами) з гною; вони дуже практичні, при пересаджуванні ростини не треба її з такого вазонка виймати, лише з вазонком садимо до ґрунту. Вазонки з гною в ґрунті не регниває та корінці переходять крізь його стіни, а гній, з якого був зроблений вазонки, дає одночасно поживу ростині.

З багатьох сорт ґрунтових огірків найкращі: „Грох-ліцькі” й „Лігніцькі”.

Помідори.

Помідори належать до тої родини, що й бараболя. Насіння помідорів висіваємо до інспектів в лютні, або на початку березня; воно може бути й старше; насіння помідорів сходить до 7 літ. В інспектах помідори треба 3 рази пікувати. Третій раз пікуємо у віддалі що 10 см. Зпочатку треба помідори дуже обережно провітрювати, а пізніше (по перепікуванні) провітрювати щораз частіше. — До ґрунту висаджуємо помідори від 18. травня до 10. червня. Добре теж висадити їх скорше до ґрунту, але звичайно коло 15-го, 16-го травня приходять приморозки, а помідори дуже вразливі на холод. Хто хоче мати частину вчасніших помідорів, може порадити собі так: при третім пікуванні, замість садити помідори до інспекту, висадити їх до вазонків, або до паперових торбинок. Вазонки, чи торбинки вкладаємо до холодного інспекту, можемо теж обійтися без інспекту, лише тоді над вазонками робимо з лат (з дрючків) руштування так, щоб можна було їх на ніч накрити матами. У вазонках помідори можуть мати деколи зав'язки овочів, щойно тоді висаджуємо їх обережно в ґрунт. Паперові торбинки роздираємо й висаджуємо рослину.

Помідори садимо на ґрунті, погноєнім компостом, або добре перегнилим гноєм. Помідори на свіжій гною (взагалі на дуже буйній землі) — не добре садити, бо дуже буяють і не дозрівають. Помідори садимо рідко, щоб вони себе не затінювали, та мали достаточну кількість світла; рядок від рядка даємо що 80 см (деколи навіть до 1 м), а одна від другої що 60 см. Перед садженням вбиваємо палики (ок. 1.50 м високі) і коло кожного палика викопуємо рикалем ямку. (Хто має компост, добре насипати його в ті ямки). Помідори садимо коло палика й ликом прив'язуємо їх до палика. Без паликів помідорів не можна плекати. — Дехто захвалює карлові помідори, які можна управляти без паликів, але в практиці нічого путнього з цього не виходить і поручати їх не можна. — По висадженні помідори треба добре підолляти; пізніше підливаємо їх один, або два рази тижнево.

Не треба допустити, щоб помідори розгалужували-

ся так, як дерево, лише всі бічні гони витинаємо (пензе-руємо). Лишаємо тільки один або два гони, а при кінці серпня й цим витинаємо вершок, щоб далше вгору не роснули. Ці бічні гони витинаємо на те, щоб вони не забирали поживи та не ослаблювали корча, тоді овоч краще розвивається. Але не треба забувати, що відтинаємо гони, а не листки! Листками ростина віддыхає та воно конечно потрібне для ростини. — Найліпша сорта помідорів це „Люкуллюс”, добрі також: „Туксвоод”, „Гетеросіс” і „Дунські”.

Помідори можна їсти не тільки сирі, але також варити з них зупу, сос, до того зелені помідори можна квасити на зиму так, як і огірки.

П а п р и к а.

Управа паприки подібна до управи помідорів. Насіння паприки висіваємо в той самий час до інспектів, що й помідори. В інспектах треба росаду два рази перепікувати. В другій половині травня висаджуємо на грядку (в 4 ряди, а в ряді що 30 см). Паприка хоче добре прогноєного ґрунту, нічим не затіненого, де багато сонця й тепла. Часто управляється паприку цілий час у інспектах.

Доброю сортою є „Кардинал”.

П о р і.

Порі це ростина подібна до чоснику; добра на закришку. Насіння висіваємо в березні до інспекту, а в травні садимо ростинки на глибоко перекопану грядку, в другому році по гної. Садимо в віддалі: 5 рядів на грядку, а в ряді що 15—20 см. Порі люблять вогкавий і пухкий ґрунт, тому треба їх добре підливати й часто сапати. Порі через зиму добре переховуються в пивниці в піску, а зимові сорти можуть зимувати на грядці; на весні, вони готові до вжитку. Добрі сорти вчасні — французькі, пізні, зимотривалі — „Слонь”.

П о р і ч к и.

Порічки — це куц, що доростає до висоти 2-ох м. Овочі порічків дуже цінні, з них виробляють мармоль-

ди, соки, знамениті вина і т. п., а сирий овоч — це неабиякі ласощі для дітей. Тому заслуговують теж і вони на поширення.

Порічки можна розмножувати через ділення старших кущів, через відкладки, або зі штабрів. Діленням розмножуємо так: вчасною весною викопуємо старший корч і розділюємо його (розрізуємо гострим ножем) на кілька частин, але кожна частина мусить мати добре коріння (грубше й волоскувате), інакше не приймається. Як хочемо розмножувати через відкладки, тоді вчасною весною дококола старшого корча копаємо малі рівчики (до 10 см глибокі) і в ці рівчики нагинаємо однорічні гони. Кінець гону загинаємо догори та прив'язуємо його до патики (щоб він просто роснув), а середину гону прикріплюємо патином (у виді вилочок) до землі й в цьому місці гін загортаємо землею. Його треба часто звогчувати водою. Продовж літа гін випустить корінці, а восені відрізуємо його від матірнього пня (в тім місці, де вироснули корінці) і висаджуємо на місце призначення.

Хто хоче розмножувати порічки з штабрів, повинен пізною осінню або з початком зими, вирізати однорічні гони і через зиму переховати їх в піску в пивниці. На весні ці штабри садимо на грядку. Перед садженням приготуємо їх ось так: спід зрізуємо скісно при самім очку (але так, щоб очка не порушити), а верх зрізуємо так, щоб понад очко гін виставав 2—4 см. Штабер має бути довгий ок. 20 см. 12 годин перед садженням треба намочити їх у воді. До землі садимо скісно й то так глибоко, щоб над землею виставало тільки одно або два очка. На ці очка також нагортаємо землю (5 см грубо, у виді кіпців) і часто її звогчуємо. По кількох тижнях кіпці розгортаємо. Восені пересаджуємо молоденькі корчки на окрему грядку, щоб добре розрослися. На другий рік гони треба вкоротити, щоб сильніше розгалузилися. Щойно на другий рік восені висаджуємо їх на стале місце у віддалі $2 \times 1\frac{1}{2}$ м. Порічки вимагають погноєної й дуже глибоко (до 50 см) перекопаної землі. Порічки (і всі корчі) треба садити — (не так, як овочеві дерева) — завжди хоч 5 см глибше, як вони росли.

Щороку восені землю коло порічок треба глибоко

перекопати та через літо бодай 2 рази пересипати. Що 3 роки треба гноїти гноєм та щокілька літ заплнювати, але гноїти й заплнювати в одному й тому самому році не треба! — Порічки треба очищувати й проріджувати, витинаючи при самій землі галузки, які мають понад 4 літа, та слабкі однорічні гони. Робимо це пізно восні.

Порічки маємо жовті, червоні й чорні; добре садити всі разом, тоді краще запилюються. Але чорних не садити багато, вони надаються до вирібу, властиво на забарвлювання вина. Добрі сорти є: „Голяндський” (білі й червоні).

Інші роди корчів, прим. агрести, розмножуємо й плакаємо в той самий спосіб, що й порічки.

П е т р у ш к а.

Управа петрушки така сама, як і моркви. Її насіння висіваємо на грядку в другім році по гної — дуже вчасною весною, або пізно восні. Через зиму петрушка добре переховується в пивниці в піску; може також зимувати на грядці. Найліпша — цукрова півдовга.

Р а б а р б а р.

Рабарбар це рослина подібна до лопуха; з її гонів можна робити знаменитий компот, легуміни, а навіть вино. Рабарбар можна розмножувати з насіння, або з коріння. Краще розмножувати з коріння: Корч викопуємо й ділимо (розрізуємо) його на кусники (на 4—8 саджанців). Рани треба зараз засипати мілким деревляним вуглем. Висаджуємо до погноєного й дуже глибоко перекопаного ґрунту у віддалі 1 метра; вчасно на весні, або пізно восні.

Хто хоче закладати більші плянтації рабарбару, мусить розмножувати його з насіння. Насіння висіваємо в березні до інспекту, перепіковуємо його раз, а в квітні висаджуємо на грядку (в 5 рядів що 30 см), де рабарбар буде до осені. У вересні пересаджуємо його з грядки на стаłe місце.

На однім місці рабарбар росте довгі літа. На зиму треба його приложити (прикрити) гноєм, а на весні окопати. Гони вирізуємо на весні й в літі; восні вони

ликоватіють. Не можна виломлювати нараз всіх гонів, лише ті, що найкращі. Вилонлювати треба при самій землі. Не треба допускати, щоб рабарбар творив насіння, бо це сильно ослаблює рослину, тому насінні гони треба зараз виломлювати.

Найліпша сорта — це „Королева Вікторія”. Управа рабарбару не вимагає великих заходів і він повинен знайтися в кожному городі.

Р е д к і в ц я.

Уже від перших днів березня висіваємо редківцю на добре вироблену грядку, в другім році по гної. На грядку сіємо 6—8 рядів. Редківцю можемо також садити коло огірків, каляфіорів і т. п. Тому, що вона скоро старіється, а така вже не добра до вжитку, висіваємо її в невеликих скількостях та часто (що 2—3 тижні). — Коли хочемо мати дуже вчасну редківцю, тоді висіваємо її в лютні до інспекту й там плекаємо; деколи за 6 тижнів по висіві вона готова до вжитку.

Добра сорта це „Тріумф”.

С а л а т а.

Насіння салати висіваємо до інспекту при кінці лютого або на початку березня. В інспекті треба салату один або два рази перепікувати та добре провітрювати. Салату можемо стало плекати в інспекті, або пересадити на добре погноєну грядку. На грядку садимо 6 рядів та в ряді що 20—30 см (можна садити також поміж огірки каляфіори і т. п.). Салата любить добре погноєний і вогкий ґрунт, тому салату треба обильно підливати. Хто хоче мати молоду салату на ціле літо, висіває її в кількатижневих відступах аж до липня. — Найліпші сорти це „Коралева маєва” і „Нон плюс ультра” (пізніша).

С а л е р и.

Салери це рослина споріднена з петрушкою. Вона падається на закришку, а можна споживати її також як

салату з бараболею. (Тоді краємо салери на платочки, додаємо цибулі й страва готова).

Салери висіваємо до інспекту в лютні, або на початку березня. В інспекті перепіковуємо її два рази. В квітні садимо на грядку, в другім році по гної, у віддалі: 4 ряди на грядку та в ряді що 15 см. Уліті треба добре підливати й сплувати землю. У серпні коло кожної ростинки відгортаємо землю та всі корінці по боках відтинаємо. Відтак осипаємо їх знову землею. Можна обійтися й без цього обтинання корінців, але тоді не одержимо гарних і гладких коріневих бульв. Доброю сортою є „Алябастер”.

Ф а с о л я.

Маємо багато родів фасолі; найцінніші шпарагові, цебто такі, що їх стручиння не мають лика та їх можна їсти назелено. Фасоля дуже поживна, тому треба її масово споживати.

Фасолю висаджуємо до ґрунту в половині травня. Вона вимагає добре виробленого ґрунту, але не навоженого (садити в третьому році по гної). Тичну фасолю садимо в ряди, віддалені від себе 50—70 см та в ряді що 30—50 см по 4 зерна. Як вона вже трохи підросте, треба її осипати й огорнути землею. Пізніше треба дати тички. Низькі відміни сіємо в рівці глибокі 3—4 см і віддалені від себе 30—40 см. В ряді сіємо густо майже що сантиметер. — З тичних фасоль доброю відміною є „Монт д'ор” і загально відома чорна велика й біла велика та „Корона”. З піших дуже доброю сортою є „Золотий дощ”, „Перлова” і „Хефріер”.

Т р у с к а в к и.

Трускавки можна розмножувати з насіння, але найчастіше практикується розмножування пагінцями, в цей спосіб: трускавки випускають багато вусів, ці вуси випускають корінці, якими чіпляються землі. В той спосіб повстають нові корчики. Щороку по овочуванні, треба вуси повтинати й нові корчики усунути з грядки. Ці відрізані корчики можна посадити на нову грядку. Трускавки садимо 3 ряди на грядку в ряді що 30 см.

Найкращою порою до садження — це місяці серпень і вересень. Садити треба в хмарні дні або вечором. По висадженні треба добре підолляти, а в часі посухи підливати щодня, аж до цього часу, доки відрізні добре не вкоріняться (2 тижні). Грядка під трускавки повинна бути глибоко перекопана й добре погноєна. Також добре по висадженні розкинути обірник поміж рядки. Часте осанування, підливання й догноювання грядки з трускавками — впливає на обильне овочування. Перед овочуванням добре під корчиками насипати трачіння, або дати соломи, на те, щоб овочі не набирали на себе глини.

Хочемо розмножити трускавки з насіння, тоді висіваємо його в березні до інспекту, перепіковуємо один раз та з кінцем квітня висаджуємо на грядку таксамо, як корчики розмножені з пагінців. — Пізніше (звичайно в серпні) мусимо вуси повтинати, щоб трускавки не загуснули і тоді майже жадної користи з них не було би. — Доброю сортою є „Шарплес” і „Ріген”.

Ц е б у л я.

Управа цебулі в нас декуди дуже поширена. Хто хоче одержати цебулю „димку”, висіває насіння в часі від березня до травня просто на грядку. Можна сіяти широкометно, але краще в ряди (6 рядів на грядку), тоді можна краще й скорше обробити (полоти й сапати). Восені (у вересні) вибираємо її, сортуємо й добре просушуємо. З початком листопада висаджуємо цебулю „димку” на грядку (в 6 рядів що 15 см ок. 3 см глибоко), а з кінцем цього ж місяця накриваємо її гноєм. На весні гній треба зgrabати. — Хто не хоче висаджувати цебулі „димки” восені, той мусить переховати її через зиму в сухім і теплім місці та щойно на весні (звичайно в квітні) висадити до ґрунту. Управа цебулі в той спосіб триває два роки.

Можна теж в однім році відразу з зерна виплекати велику цебулю. Насіння цебулі висіваємо до інспекту (в часі від 15. лютря до 5. березня). В інспекті цебулі не пікуємо. В травні висаджуємо її на грядку (в 6 рядів, а одна від другої що 15—20 см). Перед садженням ути-

наємо (вкорочуємо) її корінці й листочки. Пізніше треба часто осапувати, цебуля не любить забурянення — хопти.

Цебуля, така городовина, що не любить глибоко перекопаного ґрунту, тому під цебулю копаємо дуже мілко. Цебуля найліпше вдається в другім році по гної, цебто по бараболях, капусті, помідорах, тощо. Добре також на грядку, яка призначена під цебулю, восені розкинути гній та на весні зgrabати. Цебуля дуже вдячна за потасовий і фосфоровий погній, тому під цебулю добре розсіяти попіл або потасову сіль. Цебуля добре зносить посуху і може обійтися без підливання.

Цебуля не буде гнити, але треба її по вибранні пересушити 2—3 дні на сонці. Добрі сорти це: залізна голова, угорська і житавська, але остання часто „вистрілює”, цебто творить насіння.

Цебуля, це городовина багата на фосфор; людський організм конечно потребує фосфору до будови костей, а також велику ролю відіграє фосфор при будові інших клітин, — тому цебулю повинен кожний якнайчастіше споживати!

Ч о с н и к.

Управа чоснику такасама, що й цебулі димки; з кінцем березня або на початку квітня висаджуємо його на грядку (в 6 рядів що 15 см ок. 3 см глибоко) в другому році по гної. Уліті вважати, щоб грядка не забурянилася й тому часто сапати. Восені вибираємо чосник і докладно просушуємо; продовж зими переховуємо чосник у сухім і теплім місці. Чосник можна також висаджувати на грядку з початком листопада, та з кінцем цього ж місяця накрити грядку гноєм. На весні гній зgrabати.

Ш п а р а г и.

Ця городовина, хоч мало в нас поширена, дуже цінна і дуже смачна та має велику скількість білковин. — Насіння шпарагів висіваємо з кінцем березня до інспекту. Як маємо вільний інспект, можемо їх там пе-

репікувати й плекати через ціле літо в інспекті, а восені висадити до ґрунту на стале місце. Можна також висіяти просто на грядку (в квітні). Сіяти в рядки, подібно як моркву; як ростинки посходять загусто, треба їх прорвати. Землю добре спухчувати та підливати й так аж до осени. Щойно восені висаджуємо шпараги на стале місце. Шпараги це довголітня рослина й тому при закладанні шпарагарні мусимо числитися з тим, що шпараги можуть роснути на однім місці около 20 літ. Шпараги добре удаються тільки на пісковій землі! Але коли хочемо управляти їх на тяжкій землі, можемо порадити собі так: копаємо рівець і насилаємо до нього піску; в це місце, де прийде рослина, даємо компост. Шпараги садимо в ряди, що 1.50 м та в ряді рослина від рослини має бути віддалена ок. 50 см. На зиму треба шпараги накрити гноєм.

Дальший догляд такий: осапувати й час до часу підсилювати їх гноівкою. В першому й другому році по висадженні не дають вони ніякої користі. Вправді де-хто зачинає вирізувати шпараги вже в другому році, але це не вказане; цим молоді рослини сильно ослаблюються та пізніше вони вже ніколи не зможуть добре розвинутися. Шпараги можемо зачинати вирізувати в третьому році і то найвище 3—4 шпараги з одного корча — найсильніші. В пізніших літах вирізуємо щораз більше, обмежуючи час тривання збору до половини червня.

Що 6 літ треба шпарагарню навозити вапном. Доброю сортою є „Бруншвіцькі” шпараги.

Ш п і н а т.

Ця рослина дуже мало в нас поширена, хоч це дуже цінна городовина та має в собі багато білковини й заліза. Шпінат дає для хорих, головне для малокровних, першоклясну поживу.

Шпінат висіваємо просто до ґрунту, зараз від вчасної весни, аж до пізньої осени (що 3—4 тижні). Можна сіяти широкометно, але краще в ряди (як моркву) 4—5 рядів на грядку. Рядова управа все корисніша тому, що поміж ряди можна сапати та це значно підносить уро-

жай і якість городовини. Шпінат, висіяний восені, перезимовує в ґрунті. Увесні, скоро лише сніг згине, він починає розвиватися та вчасною весною вже готовий до вжитку. Шпінат висіваємо на добре погноєній грядці. Він любить півтінисте положення.

Найліпші сорти це: „Гаудри“ і „Фірофляу“.

ЗБУТ ГОРОВОИН.

Рентовність городництва залежна не тільки від вмілого плекання ярин, але також від доброго збуту. Це треба мати вже заздалегідь на увазі й відповідно до цього примінити та держати свій город. Треба розглянутися на які ярини найбільший попит і тоді такі ярини масово управляти. У торговельнім городі, цебто в такому, що має достарчити ярини на збут, не мусимо управляти багато родів ярин, — вистарчить два - три роди, але на широку скалю. Наприклад селяни в околицях Заліщик дуже масово управляли помідори й то так багато, що місцеві ринки може й десяту часть зі загальної продукції не запотребували. Але цим ніхто не журился. Селяни-продуценти помідорів вибирали зпоміж себе метких і підприємчивих людей та висилали їх до далеких міст. Вони там вишукували ринки збуту, присилали повідомлення про запотребування й товар вагонами відїзджав у таке місце, де був на нього великий попит і добра ціна.

В іншій місці подібно робили плянтатори рабарбару; десятки морів цієї городовини в одному селі нікому не наганяли страху про збут, люди потрапили знайти добрі ринки збуту. Чужа людина — посередник не робив тут інтересу на селянській праці.

У нас подібно можна робити не тільки з яринами виPLEKаними в городі, але й з лісовими ягодами, грибами, тощо. Річ ясна, що такі речі не можна робити одинцем, лише в гурті, зорганізовано.

Деякі городовини можна перероблювати на вина, соки, повила, консерви, тощо. Цим повинна зайнятися

наша кооперація, а це теж у свою чергу піднесло би доходівість городництва та чимало людям дало би заняття. Усі Круги „Сільського Господаря” повинні подбати про те, щоб у кожному селі заведено інспекти та щоб кожний господар навчився сільського городництва. При допомозі практичних і фахових лекцій, показів, курсів, окружних і повітових сходів, творенням городничих секцій треба малоземельному селянинові вказати, що кожний клатик неврожаю може при дбайливій праці принести більші користи, як зле ведена інша господарська ділянка.

Сьогодні, як клич „Здобуваймо наше місто” такий реальний стався, конечно треба подбати, щоб у селах ані одна грудка землі не лежала даром та масовою продукцією гарних городовин уможливити розбудову рідного промислу в містах і перерібки городовин у консерви та інші споживчі засоби.

Стомилевими кроками здоганяймо наше занедбане.

Синів, к Риманова, 1940. р.

